

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van (een) gedeelte(n) uit deze uitgave in bijvoorbeeld een (digitale) leeromgeving of een reader in het onderwijs (op grond van artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot Stichting Uitgeversorganisatie voor Onderwijslicenties (Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.stichting-uvo.nl).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

info@bua.nl
www.boomuitgeversamsterdam.nl

Luc Van den Berge is systeemtheoretisch en narratief psychotherapeut, supervisor en opleider. Hij is verbonden aan een CGG en een groepspraktijk. Hij specialiseert zich in het werken met autistische kinderen, jongeren en hun ouders.
E-mail: luc.vandenberge@cggadentro.be

Zusje

Pepijn Keppel (2025). Thomas Rap. 160 pp., € 21,99
ISBN 9789400410381

Karine Van Tricht

Literaire teksten kunnen voor systeemtherapeuten fungeren als een resonantie-ruimte waarin relationele patronen, loyaliteiten en vastgelopen dynamieken zichtbaar worden. *Zusje*, geschreven door Pepijn Keppel, is zo'n roman. Wat zich aandient als een toeristische uitstap van een broer en zus, ontvouwt zich bij nadere lezing als een systemische verkenning van een door trauma bevroren relatie. De roman laat zien hoe stilte zowel beschermend als vervreemdend kan werken en hoe herstel mogelijk wordt wanneer die stilte niet langer wordt vermeden, maar bewoond.

De openingsscène is veelzeggend. Broer en zus zitten naast elkaar in de auto; de afstand is tastbaar, maar niet definitief. Keppel beschrijft deze toestand scherp: 'Als water dat altijd de weg van de minste weerstand volgt, hadden wij ons erbij neergelegd dat we elkaar toch niet zouden begrijpen. ... Individuen die elkaars bestaan slechts stilzwijgend erkennen' (p. 14). Relationele vermijding wordt hier zichtbaar als een impliciet contract binnen het systeem.

Tijdens het lezen word ik onvermijdelijk teruggeworpen op mijn eigen gezin van

Referentie

Hacking, I. (1996). The looping effects of human kinds. In D. Sperber, D. Premack, & A. J. Premack (Eds.), *Causal cognition – A multidisciplinary debate* (pp. 351-394). Clarendon Press.

<https://doi.org/10.5553/ST/092436312026038003010>

herkomst en de relatie met mijn broer, die acht jaar jonger is. Een herinnering dringt zich op: mijn moeder die mij vraagt mijn huilende broertje in zijn wiegje te troosten. Wat mij is bijgebleven zijn mijn eigen malaise en weerstand. Pas later begreep ik dat ik zelf griepigerig was; mijn fysieke toestand had mijn empathisch vermogen tijdelijk geblokkeerd.

Deze ervaring resoneert met Keppels beschrijving van hoe vroege fysieke of emotionele omstandigheden langdurige afstand kunnen inleiden. *Zusje* laat zien hoe nabijheid en bescherming kunnen samenvallen met vervreemding. In een indringend beeld schrijft Keppel: 'In de nacht was ik de beschermlaag tussen haar en de buitenwereld, de eerste verdedigingslinie, een bumper, haar uitwendige baarmoederwand' (p. 51).

Als systeemtherapeut fascineert het me hoe Keppel de onzichtbare draden van het gezinssysteem blootlegt. Trauma bevriest de natuurlijke stroom van verbinding, maar vernietigt die niet. De roman toont hoe rollen die in de kindertijd werden aangenomen om te overleven, in de volwassenheid opnieuw onderhandelbaar kunnen worden. Dit vraagt echter om het verdragen van pijn. Keppel verwoordt dit expliciet: '... ik geloof dat wij het litteken moeten openrijten om de wond opnieuw te ervaren' (pp. 53-54).

Deze heronderhandeling krijgt vorm in existentiële vragen over identiteit en positie: 'Ben ik haar broer, ook als ik me dat niet voel? Moet ik me eerst haar broer voelen om

Zusje

haar broer te kunnen zijn?' (p. 61). Voor de systemische praktijk zijn dit herkenbare vragen over een familiale identiteit.

Ook in mijn eigen leven bleef de relatie met mijn broer lange tijd impliciet. Er was weinig contact, maar wel een diep ervaren van loyaliteit. Pas in een periode van gedeelde kwetsbaarheid werd een nieuwe, meer expliciete, taal mogelijk.

In *Zusje* wordt dit verlangen naar een andere verhouding door de zus ook uitdrukkelijk verwoord: 'Ze zegt dat ze hunkert naar een andere verhouding, dat ze spontaan op de koffie wil kunnen komen, dat ze het gevoel wil hebben dat we onderdeel van elkaars leven zijn, dat er van haar wordt gehouden door een broer' (pp. 70-71). Hier wordt de beweging zichtbaar van impliciete naar expliciete verbondenheid, een kernproces in herstelgericht systemisch werk.

Wat deze roman bijzonder hoopvol maakt, is de bereidheid van beide personages om te verwijlen bij de onmacht. De reis confronteert hen met het verleden, waarbij de fysieke omgeving fungeert als geheugen van het systeem: 'De kamers en meubels blijven me terugwerpen in de tijd, het zijn vensters op het verleden' (p. 87).

Keppel romantiseert dit proces niet. Gemis wordt ambivalent en lichamelijk verwoord: 'Ik heb haar gemist als een getrokken kies, je bent opgelucht als die geur van verrotting eenmaal is verdwenen, maar het gat achter in je mond is op een vreemde manier verleidelijk' (p. 100). Herstel betekent hier niet dat de leegte verdwijnt, maar dat zij gezamenlijk kan worden gedragen. Keppel spreekt hier van 'de stilte die bewoond wordt' waarmee hij bedoelt dat je niet langer wegloopt van wat pijn doet, maar er aanwezig bij blijft, met aandacht, met gevoel, met jezelf. De stilte is dan geen leegte of isolement meer, maar een ruimte waarin je jezelf en de ander mag ontmoeten.

De daguitstap van broer en zus naar Gent fungeert als metafoor voor de therapeutische ruimte, een plek waar betekenis verschuift zonder dat alles wordt opgelost: 'Mijn zusje en ik zullen zeggen dat we er nog niet zijn, dat dit pas het begin is' (p. 114). Of om het met de woorden van Maurizio Frisina te zeggen: 'Ruimte is een dimensie die inherent verbonden is met wie we zijn en wat we voor anderen betekenen' (Frisina, 2026, p. 23).

Voor systeemtherapeuten biedt *Zusje* een krachtig narratief over de veerkracht van de band tussen broers en zussen. Het boek nodigt uit tot vertrouwen in de mogelijkheid tot verbinding, zelfs wanneer relaties langdurig bevroren zijn. Keppel vat dit existentieel samen: 'Zonder ongeluk geen breuk, zonder breuk geen verzoening' (p. 133).

Zusje is meer dan een literaire roman; het is een systemische casus in verhalende vorm. Het boek toont hoe relaties levende systemen zijn die kunnen verstarren, maar ook opnieuw in beweging kunnen komen. Voor de therapeutische praktijk herinnert het ons eraan dat onder elke breuk een fundament van verbondenheid kan blijven bestaan, wachtend om opnieuw gehoord te worden.

Karine Van Tricht is klinisch psycholoog, cliëntgericht en systemisch psychotherapeut. Ze is werkzaam bij KU Leuven, Stuvo en als opleider en supervisor verbonden aan het IPRR i.s.m. Thomas More.
E-mail: karine.van.tricht@telenet.be

Referentie

Frisina, M. (2026). *Ruimte in therapie – Een systemische inspiratie voor hulpverleners en organisaties*. (T. Fondelli & C. Lemmens, Vert. & Bew.). Pelckmans.

<https://doi.org/10.5553/ST/092436312026038003011>